

Levélnapló Nagy Bélától

Egy váradi értelmiségi család mindennapjai a diktatúrában

Az összevont formában megtartott Könyvmaraton és Holnap Feszt nyitónapján a többi között **Nagy Béla** levélnaplójába nyerhettek betekintést az érdeklődők.

A Várad Kulturális Folyóirat és a Holnap Kulturális Egyesület által szervezett eseménysorozat több szempontból is rendkívüli volt. Egyfelől a járványhelyzet miatt egyre halasztódtak a rendezvények, így csak december vége felé, kizárólag online módon sikerült megtartani a könyvbemutatókat, beszélgetéseket. A hangulatba szomorúság is keveredett a Bihar Megyei Tanácsnak a Várad önálló intézményi státusát megvonó és létszámcsökkentést előíró döntései miatt. Másfelől öröm volt ez a találkozás, hogy akármi is történjék a nagyvilágban és szűkebb pátriánkban, csak meg lehetett tartani a várados fesztiválokat. Persze hiányzott a közönség, a személyes találkozások, beszélgetések a szünetekben és rendezvények után. De legalább a virtuális térben jelen voltunk, és ott később is megtekinthetők az összevont Könyvmaraton – Holnap Feszt eseményei.

A kétnapos rendezvényt ezúttal is a sokszínűség jellemezte. Jó néhány könyvújdonságot, irodalmi érdekességet sikerült bemutatni. A nyitónap első könyvbemutatóján Nagy Béla *Én maradok!* című háromkötetes levélnaplóját ismerhették meg az érdeklődők. A könyvbemutatók közötti szünetekben **Dobos Áron Zsolt**, a nagyváradi Művészeti Líceum végzős diákja szolgált zenei mozzanatokkal: Bartók Béla *Tizenöt magyar parasztdal* című kompozíciójából játszott részleteket.

A diktatúra mint politikai eszköz

És most ejtsünk szót kicsit részletesebben Nagy Béla új könyvéről. E különleges levélnapló szerzője, a Nagyváradi Állami Színház egykori irodalmi titkára, az Irodalmi Kerekasz-

tal szervezője, tanár, újságíró Nyugatra disszidált fiához, Zsolthoz írott „sima és fordított” leveleiből bontakozik ki a romániai diktatúra utolsó három esztendeje. Az íróval **Szűcs László** beszélgetett a Könyvmaratonon, a kötetből **Hajdu Géza** színművész olvasott fel néhány részletet.

A szerző elmesélte: Zsolt fia '86 júliusában afféle bakancsos-hátizsákos turistaként ment át Magyarországra. Ám a harmincnapos tartózkodási idő lejártja után nem hazafelé irányította szekere rúdját, hanem kívándorolt. Előbb Ausztriában tartózkodott, majd az Amerikai Egyesült Államokba emigrált. Azokban az időkben csupán két eszköz volt a kapcsolattartásra: telefonhívás és levelezés. A telefonbeszélgetést lehallgatták, a hivatalos, postai úton küldött levelet felbontották, elolvasták a Securitate emberei, és csak akkor továbbították a címzettnek, ha úgy ítélték meg, hogy „megfelelő” a tartalma. Ezért a hivatalos úton küldött levelek mellett úgynevezett underground levelezést is folytatott a fiával Nagy Béla. Ez utóbbira azért volt szükség, mert sejtette, hogy mint volt újságíró, a színház irodalmi titkára, az Irodalmi Kerekasztal szervezője, a belügyi szervek látókörébe került. Nem tévedett, ez bebizonyosodott, amikor 2014-ben kikerlte a szekus iratok tartalmazó dossziéját.

Nagy Béla mesélt arról, hogy első házasságából származó Zsolt fiának Nyugatra való távozása sokkolta az egész családot. Ő édesapaként e levelek révén igyekezett érzelmi vonatkozásban nem elengedni őt, hanem továbbra is a családhoz kötni. A levelek bepillantást engednek egy váradi magyar értelmiségi család hétköznapjaiba és ünnepeibe, szót ejtve apró gondokról és örömeiről, a szülők és nagyszülők életéről, a színházi tevékenységről. Mindebbe persze beszűrődött az, hogy miként hatott a kommunista diktatúra a mindennapjaikra – a sorban állástól kezdve a színházi cenzúrán át mindenféle más ügyekig. Szűcs László hozzáfűzte: a levelekben található nagyon szép leírások, novellába illő részletek is. Nagy Béla elmondta: roppant nehezen dolgozta fel azt, hogy a fia elment. Úgy

érezte, távozása mindannak a megcsúfolása, amit ő vall a megmaradásról, itt maradásról. A diktatúra abszurd burkában éltek az életüket, ám ennek ellenére Nagy Béla itt maradt. Eleinte elítélte azokat, akik elhagyták az országot, később megértőbb lett. Azt viszont soha nem mondta ki, hogy Zsolt annak idején helyesen döntött.

A háromkötetes mű ezeknek a „sima és fordított” leveleknek a szerkesztett változata. Egyfelől terjedelmi okokból kerültek ki a levelekből bizonyos részletek, másfelől a szerző eltekintett

attól, hogy túlságosan magánjelleget, bizalmas dolgokat közöljön. A levélnaplóban jól nyomon követhető, hogy a diktatúra politikai eszközként miként jelenült meg a mindennapokban. A leveleket szekus iratok, különféle más dokumentumok, fotográfiák és a szerzőnek a témához fűződő publicisztikai egészítik ki.

Hogy kinek szánja Nagy Béla e kötetet? Azoknak is, akik megélték azt a korszakot, meg azoknak is, akik nem. Mert emlékezni kell...

Tóth Hajnal

Hajdu Géza,
Nagy Béla
és Szűcs László